

Слово молодого автора

УДК 279.14(477.85)"194/6"

В.О. Ніколаєнко

ЦЕРКВА АДВЕНТИСТІВ СЬОМОГО ДНЯ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ РАДЯНСЬКОЇ ДІЙСНОСТІ (40 – 60-ТІ РОКИ XX СТОЛІТТЯ)

У статті висвітлюється історія релігійних громад адвентистів сьомого дня у Чернівецькій області, аналізується державна політика щодо них та роль влади у внутрішньоцерковних процесах, що мали місце у 40-60 роках XX століття.

Ключові слова: адвентисти сьомого дня, державна політика, розкол, релігійні громади.

У сучасних умовах поліконфесійності України надзвичайно важливими є чітке розуміння релігійних процесів, що мали місце в історії України. На сьогодні навколо церкви існує чимало нерозв'язаних питань, коріння яких слід шукати ще у минулому столітті. Суспільство ще не повністю позбулося навішаних ярликів «сектантства», і вирішення цього питання є нагальним у часі. Гармонізація міжконфесійних відносин та утвердження принципів толерантності потребують всебічного й неупередженого дослідження історії церкви в Україні, тому вибрана нами тема видається нам актуальною.

Загалом, у науковій думці вказана вище тема є малодослідженою. Окремі аспекти теми вивчали А. Моренчук та Л. Бабенко. Достатньо ґрунтовною є праця конфесійного історика М. Жукалюка [1], але їй, на нашу думку, бракує документальних підтверджень. Метою нашої публікації є висвітлення історії громад адвентистів сьомого дня (АСД). Предметом дослідження ми визначили діяльність громад адвентистів і державну політику щодо них. Хронологічні межі публікації зумовлені закінченням другої світової війни на території України у 1945 році та встановленням радянської влади у регіоні й згоранням антирелігійної кампанії у 1965 році. Основними джерелами нашого дослідження є Центральний державний архів вищих органів влади України та Державний архів Чернівецької області.

Так склалося, що серед регіонів Буковинський край став одним з перших відправних майданчиків, звідки віровчення адвентистів сьомого дня поширилося теренами України. Історія адвентизму бере тут свій початок з другої половини XIX століття і пов'язана з ім'ям Михайла Беліні Чеховського, який 1867 року читав релігійні лекції робітникам кахельної фабрики у приміському районі Чернівців Роша. Німецький журнал «Zionswachte» від 30 січня 1911 року повідомляв, що того ж року в Чернівцях була заснована перша група адвентистів, що складалася із 7 членів та 8 відвідувачів суботньої школи. Американський журнал «World crisis» від 30 вересня 1911 року вміщував інформацію про діяльність у Чернівцях громади адвентистів сьомого дня (АСД), яка налічувала понад 10 членів [2].

Після недовгого перебування у складі СРСР, з початком другої світової війни, землі Північної Буковини були окуповані румунськими військами. Для

місцевих осередків церкви АСД почався вкрай складний період. За декретом румунського диктатора Антонеску від 30 грудня 1942 церква АСД була оголошена поза законом. Розпочаті окупаційною владою репресії проти адвентистів тривали до 1944 року, аж до вступу на територію Буковини Червоної армії. Проте із установленням радянської влади становище громад адвентистів залишалося складним. Гостро постала проблема мобілізації віруючих АСД до лав армії, які масово відмовлялися брати до рук зброю. Інколи влада йшла їм назустріч, направляючи мобілізованих адвентистів до медичних та будівельних частин, але у більшості випадків справа вирішувалася військовим трибуналом, котрий засуджував віруючих до багаторічних ув'язнень. Лише з громади села Малинці було засуджено 25 членів громади АСД, а пресвітер цієї громади помер у засланні [3].

По закінченні війни розпочався процес реєстрації релігійних громад. Протягом 1946 року в Чернівецькій області державну реєстрацію отримує 21 громада АСД. М. Жукалюк указує на існування ще близько 10 громад, які з різних причин не побажали реєструватися, головним чином через складну бюрократичні перепони та недовіру до влади загалом. Зазначимо, що процедура реєстрації релігійної громади передбачала представлення уповноваженому Ради у справах релігійних культів (СРК) при місцевому облвиконкомі списків з детальною інформацією про кожного віруючого, що само по собі викликало їх негативну реакцію. Часто складнощів процесу реєстрації додавали елементарні матеріальні чинники, як-от відсутність паперу, на якому мала викладатися необхідна інформація [1, с. 87].

На 1946 рік Чернівецька область займала одне з перших місць серед областей УРСР за кількістю громад АСД та впевнено лідирувала у показнику чисельності віруючих. Вагомим чинником, котрий ускладнював розвиток конфесії АСД у регіоні, була відсутність місцевого керівництва церкви, яке б координувало її діяльність. До війни керівництво Північно-молдовської конференції, до якої входила Чернівецька область, обіймав Олександр Попов. Під час румунської окупації він був засуджений до 25 років ув'язнення і звільнений з падінням режиму Антонеску. В його поверненні до керівництва громадами АСД Буковини комуністичний режим не був зацікавлений, тому О. Попов після звільнення залишився у себе на батьківщині, в Румунії.

Станом на 1946 рік у Чернівецькій області було лише три рукопокладених проповідники: у громаді села Клішковці Хотинського району – Парфеній Костомський, у громаді села Стара-Жучка Садгорського району – Георгій Нагірний і у громаді з Чернівців – Афанасій Міріука [4]. Поряд з проповідниками займалися конфесійною діяльністю два біблійних працівники – Леон Белінський та Георгій Клевчук. Оскільки на той час у Чернівецькій області кількість громад АСД значно перевищувала кількість рукопокладених пресвітерів і проповідників, то зазначеним керівникам було дозволено відвідувати інші громади, де пресвітери були не рукопокладені, для здійснення релігійних обрядів, як-от: хрещення, освячення шлюбу, хлібопереломлення тощо. Здійснювати виїзди у громади АСД з іншими цілями заборонялося. До певного часу П. Костомський, Г. Нагірний та А. Міріука намагалися разом координувати конфесійну діяльність церкви.

У 1946 році Всесоюзна Рада адвентистів сьомого дня (ВРАСД) на посаду уповноваженого в області була подана кандидатура П. Костомського, але Рада СРК її відхилила [5]. Вже на цьому порівняно спокійному етапі державно-церковних відносин влада почала брати на озброєння принцип «чим слабкіший керівник – тим краще». П. Костомський протягом усієї своєї

діяльності виявляв принциповість і послідовність переконань, а отже, не влаштовував владу.

Найбільш авторитетним та красномовним проповідником в краї вважався А. Міріука, слухати проповіді якого з'їжджалися адвентисти з усього краю. Тож коли його негласне лідерство було закріплене офіційно і він був призначений обласним уповноваженим ВРАСД, влада не заперечувала.

Після рекомендації Ради СРК В. Яковенку прискорити процес рукопокладення пресвітерського складу АСД, на середину 1947 року, в області було зареєстровано 23 громади, з яких тільки 4 не мали рукопокладеного пресвітера.

Серйозною перешкодою розвитку конфесії АСД на Буковині (як і по всій республіці) була державна політика щодо церкви. Поступово тиск влади на адвентистів ставав усе більш очевидним, і діяльність їх релігійних громад почала відчутно обмежуватись. У 1947 році Рада СРК відмовила віруючим адвентистам у відкритті 3 молитовних будинків у Коломій, селі Ославі-Білі та селі Гуцулівці. В першому випадку громада АСД не мала договору оренди молитовного будинку, а громадам Гуцулівки й Ослави-Білі влада закидала невідповідність приміщень вимогам закону (не були ізольовані від житла). Крім того, перепоною для відкриття молитовних будинків для влади була їх чисельність у 21-23 особи (хоча законодавство про культи передбачало реєстрацію релігійної громади чисельністю від 20 чоловік) [5].

Уповноважений Ради СРК при Раді Міністрів УРСР П. Вільховий у листі до уповноваженого Ради СРК при Чернівецькому облвиконкомі давав указівки не дозволяти проводити хрещення за обрядом АСД тих осіб, які приїжджали до області тільки з цією метою [6]. Того ж 1947 року владою було відмовлено у відкритті молитовного будинку віруючим адвентистам села Станівці Вашківського району, мотивуючи це наявністю поблизу (4-6 км) зареєстрованого молитовного будинку в селі Ново-Жадово Сторожинецького району [7].

1947 року ВРАСД розсилає до всіх своїх осередках листа, у якому доводилися зміни у порядку обслуговування громад пресвітерами і проповідниками. Згідно з нововведеннями скасовувалась посада обласного уповноваженого ВРАСД, вагомо обмежувалося внутрішнє життя громад. Очевидно, що введення означених змін були продиктовані тиском влади і були вигідні скоріше їй, ніж конфесії АСД [8].

З метою налагодження координації життєдіяльності громад АСД керівництво ВРАСД надало вказівки А. Міріуці розбити громади області на сектори обслуговування між окремим проповідниками, а саме П. Костомським, Г. Нагірним, Г. Клевчуком та, власне, самим А. Міріукою. Мова йшла про впровадження в області інституту кустових уповноважених, але влада рішуче виступила проти таких нововведень, вважаючи, що вони організаційно зміцнять церкву АСД у регіоні [9].

Незважаючи на декларативні гасла влади про рівність всіх громадян перед законом, систематичні утиски адвентистів на Буковині продовжувалися. Часто джерелом напруги навколо громад АСД виступали місцеві органи влади, які, нехтуючи чинним законодавством (і так не надто лояльним до церкви), порушували права віруючих. Так, голова сільської ради села Кучерів Заставського району відібрав у місцевої громади АСД усі реєстраційні документи на молитовний будинок і вимагав його звільнити, пропонуючи перебраться у будівлю костюлу. Крім того, ним висувалася вимога припинити відвідування молитовних зібрань тим віруючим, які проживали в інших селах, але організаційно входили до складу місцевої громади [10].

1947 року в селі Книшовці Хотинського району стався конфлікт між пресвітером місцевої громади АСД П. Костомським та сільською радою. П. Костомський, маючи у користуванні 1,8 гектара землі, у період хлібозаготівлі мав зобов'язання поставити відповідну до своєї ділянки кількість зерна. Сільська рада скасувала для нього це зобов'язання і призначила інше, з розрахунку на ділянку в 4 гектари. П. Костомський звернувся зі скаргою на такі дії місцевої влади до раймінзагу, але відразу ж після цього, по поверненні додому, був підданий арешту і знаходився в місцевому відділку міліції з 11 по 13 вересня. Звільняючи Костомського з-під варті, начальник місцевої міліції заявив: «Звільняємо Вас з-під арешту при умові здачі хліба 700 кілограм за 3 дні, інакше будемо судити». Трохи згодом контролюючі органи відреагували на такі дії міліції й справу щодо зазначеного інциденту було передано до прокуратури [11].

У період відбудови зруйнованої війною країни часто застосовувалася практика залучення населення до різного роду робіт із відбудови народного господарства, як-от: ремонт доріг, мостів, заготівлю палива. У 1950 році в селі Новоселівка Кіцманського району місцева влада залучила до лісозаготівельних робіт пресвітера громади АСД Лукинбока. До того ж місцевим головою колгоспу в нього була відібрана справка про реєстрацію. Як нам відомо, уповноважений Ради у справах Російської православної церкви (РСРПЦ) при Раднаркомі УРСР Катунін у 1945 році в листі до місцевих уповноважених РС РПЦ давав роз'яснення, що служителі релігійних культів (рукопокладені) звільняються від виконання робіт із лісозаготівлі, а також не можуть бути сільськими виконавцями. Що стосувалося транспорту, яким володіли релігійні громади, то він міг залучатися до виконання робіт нарівні з транспортом приватновласницького сектора [12, с.165].

На початок 1950-их років на Буковині досить чітко визначився поділ місцевих громад АСД на сфери впливу вже згаданих місцевих керівників АСД – А. Міріуки, П. Костомського, Г. Клевчука та Г. Нагірного. Поділ цей стався великою мірою через діяльність А. Міріуки, який з кожним роком усе більше нехтував указівками ВРАСД і всіма своїми діями демонстрував незалежність від духовного центру адвентистів. Звичайною практикою для нього були неузгоджені з керівництвом виїзди по районах області, власне трактування релігійних канонів адвентизму та публічна критика членів ВРАСД. Тим не менше, Міріука користувався підтримкою значної кількості віруючих АСД, особливо Чернівецької громади, пресвітером якої він на той час являвся. На знак своєї незалежності від ВРАСД А. Міріука отримує від обласного уповноваженого Ради СРК довідку, в якій зазначалося, що він добровільно позбавляє себе обов'язків старшого проповідника АСД по області [13]. Та згорнути свою діяльність Міріука, як виявилось, планів не мав.

З метою врегулювання напруженої атмосфери, що панувала у громадах Буковини, у Чернівцях з 4 по 10 вересня 1951 року перебував уповноважений ВРАСД по УРСР В. Яковенко. За цей час він відвідав громади АСД Чернівців та села Стара-Жучка, де мав зустрічі з віруючими. Для вирішення ситуації, що склалася, В. Яковенко пропонував перевести П. Костомського на Волинь, діяльність Г. Клевчука обмежити тією громадою, де він був пресвітером і поставити питання про призначення уповноваженого АСД по Чернівецькій громаді. Що стосувалося А. Міріуки, то його пропонувалося відсторонити від виконання обов'язків старшого проповідника, оскільки він скомпрометував себе недостойною поведінкою [14].

Але як виявилось, приїзд В. Яковенка ситуації не зарадив, а лише поглибив розбіжності, особливо стосовно громади АСД Чернівців. Тому

29 листопада 1951 року до Чернівців прибули голова ВРАСД Г. Григор'єв, його заступник П. Мацанов та В. Яковенко. Після проведення зустрічей з віруючими громад Чернівців та села Стара-Жучка П. Мацанов повідомив про рішення перевести Костомського до Львова, а для координації діяльності громад у Чернівецькій області прислати уповноваженим АСД М. Вовка [15].

У 1952 році керівництво ВРАСД приймає рішення про позбавлення пасторського сану А. Міріуки, а місцевій громаді рекомендувалося виключити його з членства у церкві як відступника. На місце Міріуки призначався Д. Колбач.

Улітку 1952 року в Чернівецькій громаді відбулася зустріч пасторів і пресвітерів усіх громад краю, незареєстрованих у тому числі. Від керівництва ВРАСД були присутні П. Мацанов – голова, В. Яковенко – його заступник та керівник церкви АСД по УРСР Ф. Мельник. Після довготривалих дебатов більшість віруючих визнали справедливність рішення ВРАСД і підтримали призначення Д. Колбача керівником чернівецької громади. Тоді ж був рукопокладений у сан проповідника Л. Белінський, який став помічником Д. Колбача. Остаточню розрядило напругу в громадах навколо А. Міріуки його публічне зречення своїх релігійних переконань та перехід до табору атеїстів.

У результаті введення у дію змін до законодавства про релігійні культи у 1949 році й нестабільність конфесійного життя громад адвентистів Буковини кінця 1940-их – початку 1950-их років можемо спостерігати певний спад активності церкви АСД. У 1947 році було охрещено 82 особи, у 1948 році – 177, у 1949 році – 111, у 1950 році – 102, а у 1951 році – лише 62 [16].

У 1954 році замість Д. Колбача, якого ВРАСД перевела до Вінниці, пресвітером Чернівецької релігійної громади АСД став М. Вовк, котрий до того працював у Львові [17]. Цього ж року виходить постанова ЦК КПРС «Про недоліки в науково-атеїстичній пропаганді та заходи щодо її поліпшення». На церкву починається черговий державний наступ. З метою мінімізації приводів до конфліктних ситуацій між владою та церквою АСД, уповноважений ВРАСД по Україні Ф. Мельник звертається до ради громад з листом, у якому наголошує на особливій обережності при хрещенні нових членів церкви (керівники АСД мали звертати увагу на наявність у наближених роботи, військового квитка, диплома про освіту тощо).

1957 року М. Вовка влада позбавляє реєстраційного посвідчення і йому на зміну приходить Л. Белінський.

Незважаючи на непрості умови для розвитку конфесії АСД у післявоєнний період, можемо спостерігати певне зростання чисельності віруючих адвентистів. У 1946-1948 роках (від початку реєстрації) у Чернівецькій області зареєстрованих громади адвентистів нараховувалося 1278 членів. На 1 січня 1958 року віруючих було вже 2098 членів, що видається нам значною цифрою з огляду на загальну кількість віруючих адвентистів по Україні у 9368 осіб [18].

У кінці 1950-их років влада зважається на ліквідацію Чернівецької громади АСД, навколо якої гуртувалося більше ніж 300 віруючих. Улітку 1958 року були зняті з реєстрації члени виконавчого органу та двадцятка. На знак незгоди члени громади відмовились проводити нові вибори, наголошуючи на незаконності таких дій влади. Як виявилось, ці події стали приводом до розпуску місцевого осередку конфесії АСД. Рішенням Чернівецької облради від 24 листопада 1958 року і рішенням Ради СРК при Раді Міністрів СРСР від 6 березня 1959 року релігійна громада була знята з реєстрації «за систематичні грубі порушення радянського законодавства про

культи». Громаді була висунута ціла низка закидів, найбезглуздішими з яких були звинувачення у спробі дати хабара обласному уповноваженому Ради СРК з метою його компрометації; внесення без дозволу влади до молитовного будинку музичних інструментів (!); заміна без дозволу старої фісгармонії на нову тощо. Для задоволення релігійних потреб віруючим пропонувалося відвідувати молитовні зібрання у громаді села Стара-Жучка [19].

Для ведення антирелігійної кампанії, яку влада розпочала з кінця 50-их років ХХ століття, поряд з іншими методами широко використовувалася пропаганда у пресі. 22 квітня 1960 року в газеті «Радянська Буковина» вийшла стаття «Адвентизм – бур'ян з чужого поля», у якій лунали звинувачення на адресу Л. Белінського та його доньок. Автор вимагав їх кримінального покарання за «участь у проведенні ідеологічно шкідливої реакційної пропаганди, вербувальної й місіонерської роботи серед населення...» [20].

Для боротьби з релігійними конфесіями активно використовувалися норми податкового законодавства. У листуванні за 1961 рік заступник начальника фінвідділу області доводив до уповноваженого Ради СРК при Чернівецькому облвиконкомі П. Уричева, що диякони і проповідники АСД також підлягають оподаткуванню прибутковим податком згідно зі статтею 19 Указу Президії ВР СРСР від 30.04.1943 року «Про прибутковий податок з населення», оскільки вони також виконують релігійні обряди, а отже, є служителями культу. Відомо, що проповідники та диякони зарплатні не отримували, тому сплата податків для них була надзвичайно обтяжливою справою. Часто саме ці обставини ставали причиною відмови останніх від активної релігійної діяльності. Крім того, громадяни, які здавали в оренду приміщення релігійним громадам, також підлягали оподаткуванню [21].

У 1959-1960 роках Л. Белінський, після ліквідації Чернівецької громади, організовував нелегальні молитовні зібрання на квартирах у віруючих, створивши таким чином групу віруючих (так званий «комітет»), яка займалася виготовленням та розповсюдженням релігійної літератури.

У 1961 році була скасована посада старшого пресвітера АСД у Чернівецькій області, яку на той час займав Г. Бондар. Проте активність церкви АСД у регіоні не зменшилась, і Г. Бондар, разом з однодумцями – Л. Белінським та Ф. Андрійчуком – продовжували конфесійну діяльність. Часто у той час проводилися зустрічі з пресвітерами АСД на квартирі у Києві.

5 листопада 1962 року Л. Белінський перебував у Москві, де мав зустрічі з колишніми керівниками ВРАСД С. Кулижським, О. Парасеєм, Г. Бондарем та іншими. 11 листопада 1962 року в селі Шишківці Новоселицького району відбулася зустріч Г. Бондаря, Л. Белінського, Ф. Андрійчука та ще 12 осіб пресвітерсько-проповідницького складу, де обговорювалися питання організаційного укріплення громад АСД.

З 1962 року квартира Ф. Андрійчука стає місцем зустрічей керівників АСД, там постійно зупинявся Г. Бондар, відбувалися зустрічі й наради пресвітерів області.

Активна конфесійна діяльність керівників АСД в області не залишилася поза увагою влади. 10-11 січня 1963 року Ф. Андрійчук та Л. Белінський викликалися до органів КДБ, де з ними проводилася «роз'яснювальна бесіда» про незаконність їх діяльності. Уповноважений Ради СРК П. Уричев вимагав порушення кримінальної справи проти Л. Белінського та Ф. Андрійчука, але прокуратура відмовилася це робити, мотивуючи своє рішення легальністю церкви АСД [22].

Необхідно зазначити, що загальний розкол у церкві АСД, що стався у 1955 році та призвів до поділу віруючих на угруповання, не оминув і

Буковинський край. Показовою була ситуація, що склалася на 1962 рік у громаді АСД с. Рингач, де стався розкол віруючих на дві групи. На чолі першої групи стояло зареєстроване керівництво на чолі з пресвітером, навколо яких гуртувалося 20-25 чоловік. Інша група об'єднувала близько 40 чоловік. Розкол стався через невдоволення більшості членів громади керівництвом, котре проводило політику уникнення конфліктів з владою через суворе дотримання законодавства про культи. Коли більшість зажадала проведення перевиборів керівництва громади, влада їм відмовила, прагнучи і надалі мати справу з прогнозованими й лояльними до себе керівниками. В результаті більшість віруючих почали проводити свої молитовні зібрання окремо від провладної меншості, у тому ж молитовному будинку, але в інший час [23].

Розпочата наприкінці 1950-их років антирелігійна кампанія не досягла, як виявилось пізніше, своєї основної мети – повного знищення релігії, але все ж завдала церкві АСД вагомих утрат. Виявилось це в першу чергу у внесенні розколу в середовище віруючих, долати який адвентистам довелося майже два десятиліття. У 1959 році в області діяло 19 громад АСД, у 1960 році – 18, у 1961 році – 17, у 1962-1963 роках – 16, у 1964 році – 17, у 1965 році – 16. Кількість віруючих за ці роки практично не змінилася. На 1959 рік в області нараховувалося 2159 віруючих АСД, а на 1964 рік – 2200 осіб.

Після відомого з'їзду керманічів АСД, що відбувся 20 січня 1965 року в Києві, стався найбільший розкол у середовищі церкви за весь час її існування. Група керівників на чолі з П. Мацановим, Д. Колбачем та Ф. Мельником, за якими стояла більшість пресвітерсько-проповідницького складу АСД у республіці, піддала нищівній критиці іншу групу, на чолі з С. Кулижським. Рішенням з'їзду «за відступництво» були позбавлені сану кілька проповідників, рекомендовалося позбавити їх членства у громадах. Для доведення до громад периферії рішень з'їзду до областей направлялися групи проповідників.

У переважній своїй більшості громади Буковини підтримували «промосковську» групу С. Кулижського. З огляду на цей факт і чисельність віруючих у краї, до Чернівецької області була направлена група проповідників з метою «наведення порядку».

З 19 листопада по 8 грудня 1965 року в Чернівецькій області перебували проповідники Д. Колбач, П. Мацанов, А. Васюков, М. Жукалюк, І. Хімінець, О. Павлюк та В. Комаров. За цей час вони відвідали 11 громад АСД, у яких доводили віруючим хибність поглядів Кулижського, Бондаря, Парасея та інших проповідників і правильність власного курсу. Такі відвідини проходили в украй напруженій атмосфері, часто місцеві керівники громад АСД просто не допускали проповідників до зустрічей з віруючими, деколи справа доходила до фізичних протистоянь. У деяких громадах проповідники повністю змінювали керівництво, деś проводили часткові ротації, а у громадах, де вони діставали повну підтримку, залишали все без змін. Поступово, долаючи опір місцевих керівників АСД, «мацановці» змогли довести правильність рішень Київського з'їзду і схилили на свій бік (принаймні, що стосувалося керівництва) майже всі відвідані ними громади.

Зазначимо, що такі «рейди» прибулих проповідників проходили за активної підтримки влади. Приміром, коли керівники громад Клішковців, Шишковців, Малого Кучерева та Берегомета не допустили прибулих проповідників до зустрічі з віруючими, їх викликав до себе уповноважений Ради СРК П. Уричев і попередив, що подібні дії незаконні й що вони мають улаштувати повторну зустріч. Коли ж проповідники прибули до цих громад

удруге, то керівники громад знову не допустили їх до зустрічі з віруючими. У Шишковцях узагалі молитовний будинок і помешкання віруючих були зачинені, а самі вони виїхали за межі села. Пізніше проповідникам усе ж удалося зустрітися з віруючими, але у приватних будинках [24].

Маємо цитату уповноваженого Ради СРК П. Уричева: «Немає сумніву в тому, що Колбач та інші, проводячи роз'яснювальну роботу серед віруючих, намагаються поставити в керівництво громад своїх однодумців, але й охоче висувають у склад керівництва і ставлять пресвітерами тих осіб, яких ми їм рекомендуємо. Проповідники – Колбач, Мацанов та інші, проводячи роз'яснювальну роботу серед віруючих громад АСД в області, намагались, очевидно, дещо використати з своєю користю, однак ця роз'яснювальна їх робота має більш позитивного для нас ніж для них самих».

22 листопада 1965 року в молитовному будинку чернівецької громади АСД відбулися збори. З проповіддю виступили П. Мацанов та Д. Колбач. Останній довів до віруючих рішення з'їзду та розповів про розкольніцьку діяльність С. Кулижського й причини позбавлення сану Г. Бондаря і П. Парасея. Більшістю голосів громада схвалила рішення з'їзду та аргументацію виступаючих проповідників [25].

Таким чином, можемо зробити висновки, що протягом означеного часу релігійна мережа громад АСД у Чернівецькій області перебувала під постійним тиском державних органів. Після нетривалого потепління державно-церковних відносин у перші післявоєнні роки надалі спостерігаємо планомірне нарощування антицерковних заходів, що переросли, врешті, в антирелігійну кампанію кінця 50 – середини 60 років ХХ століття. Розкол, який стався у церкві АСД у середині 50-их років ХХ століття, влада вміло поглиблювала і використовувала у своїх цілях. Вершина розколу церкви АСД, який стався у 1965 році, надзвичайно негативно вплинув на громади області. Кампанія з «наведення порядку», котра мала місце в області у листопаді – грудні 1965 року, виявилася вкрай неефективною спробою об'єднання розпорошеної церкви АСД і призвела до поглиблення суперечностей. Влада ж, навпаки, надзвичайно вдало скористалася чварами всередині церкви, поглибивши внутрішньоконфесійну кризу й організаційно ослабивши адвентистів, тим самим відстрочивши реальне об'єднання цієї протестантської течії на два десятки років.

Примітки

1. Жукалюк М.А. Кризь бурі, шторми, лихоліття / Микола Арсентійович Жукалюк. — К.: Джерело життя, 2009. — 544 с.
2. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВО України). — Ф. 4648. — Оп. 4. — Спр. 15. — Арк. 57.
3. Державний архів Чернівецької області (далі ДАЧО). — Ф. Р-623. — Оп. 2. — Спр. 13. — Арк. 264-265.
4. ДАЧО. — Ф. Р-623. — Оп. 2. — Спр. 6. — Арк. 18.
5. Там само. — Спр. 13. — Арк. 21.
6. Там само. — Арк. 26.
7. Там само. — Спр. 14. — Арк. 2.
8. Державний архів Одеської області (далі ДАОО). — Ф. 11. — Оп. 18. — Спр. 362. — Арк. 11.
9. ДАЧО. — Ф. Р-623. — Оп. 2. — Спр. 14. — Арк. 53.
10. Там само. — Спр. 22. — Арк. 35.
11. ЦДАВО України. — Ф. 4648. — Оп. 4. — Спр. 15. — Арк. 137.
12. Лисенко О. Держава і релігійні конфесії в Україні (1943-1945 рр.) // Актуальні проблеми вітчизняної історії ХХ ст.: Збірник наук. праць, присвячений пам'яті акад. НАН України Юрія Юрійовича Кондуфора / Відп. ред. В.А. Смолій. — В 2 т. — К.: Інститут історії України НАН України, 2004. — Т. 2. — 425 с.
13. ДАЧО. — Ф. Р-623. — Оп. 2. — Спр. 42. — Арк. 54.
14. Там само. — Арк. 46.

15. Там само. — Арк. 84.
16. Там само. — Спр. 47. — Арк. 42.
17. Там само. — Спр. 65. — Арк. 87.
18. ЦДАВО України. — Ф. 4648. — Оп. 4. — Спр. 209. — Арк. 6.
19. ДАЧО. — Ф. Р-623. — Оп. 2. — Спр. 135. — Арк. 15.
20. Там само. — Спр. 168. — Арк. 27.
21. Там само. — Спр. 171. — Арк. 8.
22. Там само. — Спр. 189. — Арк. 6.
23. Там само. — Арк. 33.
24. Там само. — Спр. 207. — Арк. 13-14.
25. Там само. — Арк. 15.

В.А. Николаенко

Церковь адвентистов седьмого дня в Черновицкой области в условиях советской реальности (40 – 60-е годы XX ст.)

В статье освещается история религиозных обществ адвентистов седьмого дня в Черновицкой области, анализируется государственная политика по отношению к ним и роль власти во внутрицерковных процессах, что имели место у 40 – 60-ых годах XX столетия.

Ключевые слова: адвентисты седьмого дня, государственная политика, раскол, религиозные общества.

V.A. Nikolaenko

Seventh-Day Adventists Church in Chernivtsi Region under the Soviet Reality Circumstances (40-s – 60-s of the XX-th century)

History of religious Seventh-Day Adventists communities in Chernivtsi Region is cleared up in the paper. The author analyzes the state policy as to those societies and the role of the authorities in the intrinsic processes within the church which took place in 40-s – 60-s of the XX-th century.

Keywords: Seventh-Day Adventists, state policy, dissidence, religious communities.

Надійшла до редакції 11 листопада 2010 року

* * *

УДК 2-774(411.16)(477)«194»

О.А. Гура

**ЮДЕЙСЬКІ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ
ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ
(ДРУГА ПОЛОВИНА 1940-ИХ — ПОЧАТОК 1950-ИХ РОКІВ)**

У статті розглядаються малодосліджені аспекти державно-церковних взаємин в Україні у другій половині 1940-их — на початку 1950-их років. Аналізується політика радянської влади щодо юдейської конфесії та визначається становище релігійних громад в Україні. Автор досліджує тактику радянського керівництва щодо юдаїзму в післявоєнний період, визначає наслідки антирелігійної кампанії, форми боротьби з церковниками.

Ключові слова: юдеї, громада, репресії, законодавство про культи, конфесія, Уповноважений Ради у справах релігійних культів.

Юдейські релігійні громади завжди мали вирішальне значення для збереження історичних і духовних традицій єврейського народу, його консолідації та етнічної самоорганізації. За умов відсутності будь-яких національних громадських об'єднань чи культурно-освітніх інституцій їхня

